

სოფიო გუბუნავა

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის
თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი

მითოლოგიის გავლენა ჩინურ კულტურაზე

ჩინური მითოლოგია წარმოადგენს ისტორიის, ფოლკლორისა და რელიგიური წარმოდგენების ნაკრებს, რომელმაც ჩვენამდე ზეპირი და წერილობითი სახით მოაღწია. მისი თავისებურება გამოიხატება იმაში, რომ მასში პერსონაჟები რეალურ ისტორიულ პიროვნებებად განიხილებოდა. მითები საუკუნეების მანძილზე გადაიცემოდა ზეპირსიტყვიერი ფორმით (მუსიკის და თეატრალური სახით) მანამ, სანამ არ დაიწყეს მათი ჩანერა წიგნებში („შანხაიძინგი“, ანუ „მთებისა და ზღვების წიგნი“, ძვ. წ. 4-2 სს.) [1.4]. ჩინური მითოლოგია არ გვევლინება ერთიანი ჰარმონიული ეპოსის სახით, როგორც რომაული ან ბერძნული, იგი ფილოსოფიური აზროვნების სხვადასხვა მიმართულების მსოფლმხედველობის სისტემების ერთობლიობას წარმოადგენს, რომელიც ქვეყანაში მისი განვითარების პროცესში წარმოიშვა. წინაპრების უძველესი კულტი, ბუდიზმი, კონფუციონიზმი, დაოსიზმი – ეს არის ის, რაც ხსნის ჩინური მითების მრავალფეროვნებას და მათ განსხვავებულობას. ჩინური მითები აერთიანებს ძველი ჩინეთის ტერიტორიაზე არსებულ ლეგენდებს. უძველეს ჩინურ წიგნსა და კონფუციურ სახელმძღვანელოებში გადმოცემულია მოთხრობები ადამიანებზე, მეფეებსა და დიდგვაროვნებზე, ჯარისკაცებსა და გლეხებზე (ასევე ბევრია დრაკონებსა და არაამქვეყნიურ სულებზე), მაგრამ არა ღმერთებზე, რაც, გარკვეულწილად, განასხვავებს ჩინურს სხვა ქვეყნების მითოლოგიებისაგან. ჩანანერები ცხადყოფს, რომ უძველესი ხანის ჩინელებს ჰყავდათ გაისტორიებული მითური პერსონები [1.6]. განსხვავებით ძველი ბერძნებისგან, რომლებიც ევჰემეროსის (დაახლ. ძვ. წ. 300 წ.)

თანახმად, კაცებს ღმერთებად აქცევდნენ, უძველესი ჩინელები ღმერთებს აქცევდნენ კაცებად. ამ ტიპის ფოლკლორმა თვალსაჩინო კვალი დატოვა ჩინეთის კულტურაზე. თანამედროვე ავტორების შემოქმედებაშიც კი იგრძნობა მისი გავლენა ჩინელი ხალხის ცნობიერებაზე. ყველაზე ადრეული ჩანაწერები, რომლებიც გაგვაჩნია უძველესი ჩინეთიდან, არის სამარჩიელო ძვლების მოკლე წარწერები ძვ. წ. მეორე ათასწლეულიდან და გვაჩვენებს უამრავ არსებას, რომლებსაც მსხვერპლს სწირავდნენ. ძალიან მცირე რამ არის ცნობილი თითოეულ მათგანზე. ისინი ძლევამოსილებად მიიჩნეოდნენ და მათი სახელები გვაჩვენებს, რომ ისინი აღმოცენდნენ ბუნების შესახებ მითებიდან.

ჩინური ფილოსოფიური მიმდინარეობები სათავეს სწორედ მითოლოგიაში იღებს. როგორც მათი საფუძველი, მან განსაზღვრა მოსახლეობაში გარკვეული ფილოსოფიური სკოლების პოპულარობა. ცნობილია, რომ ნატურფილოსოფიური (ბუნების ფილოსოფია) მსოფლმხედველობა ჩინელებში ფართოდ არ გავრცელებულა. ეს შეიძლება აიხსნას მითოლოგიური შეხედულებების სპეციფიკით, რომლებიც განსაზღვრავენ გარკვეული ფენომენების მნიშვნელობას. ფაქტია, რომ ეპოსი შეიცავს მცირე რაოდენობით ინფორმაციას სამყაროს ფორმირების შესახებ, ასევე მის კავშირს ადამიანთან, რაც იმას ნიშნავს, რომ ეს თემები ნაკლებად აინტერესებდა ჩინეთის მაცხოვრებლებს. აქედან გამომდინარე, ნატურფილოსოფიას არ შეუძლია ძირითადი ადგილი დაიკავოს ფილოსოფიური სკოლების სისტემაში, ვინაიდან ის შორს არის ჩინელების რეალური შეხედულებებისგან, მაგრამ ყველაზე ცნობილია ჩინურმა ფილოსოფიურმა მიმდინარეობებმა ისარგებლა პოპულარული მითოლოგიური შეხედულებებით სამყაროს ხედვის თავიანთი კონცეფციის დასამტკიცებლად. მაგალითად, დაოსიზმმა თავის სწავლებებში აქტიურად შემოიტანა უძველესი გმირების

ფიგურები, მათი მაგალითის გამოყენებით ცდილობდა, დაემტკიცებინა დაოისტური იდეების სისწორე.

ჩინურ მითოლოგიაში დიდ როლს ასრულებს სხვადასხვა ცხოველი თუ ფრინველი. ამან თავისი კვალი დატოვა ხელოვნების ისეთ ფორმაზე, როგორცაა მოქანდაკეობა. სხვადასხვა მითიური ცხოველი გახდა მუზა მხატვრული გამოსახულების, რომელიც შთააგონებდა შედეგების შემქმნელებს. ერთ-ერთი ყველაზე მნიშვნელოვანი ფიგურები ჩინურ ლეგენდებში არის დრაკონი, ფენიქსი, თეთრი ვეფხვი და კუ, რომლებიც განასახიერებს დიდებასა და ძალაუფლებას [2.34]. ისინი ჩინელი ოსტატების მრავალი სკულპტურული ქმნილების მოდელები იყვნენ. არქეოლოგებმა აღმოაჩინეს დრაკონების მრავალი ფიგურა, რომელიც ნეფრიტისგან არის დამზადებული და უძველეს პერიოდს მიეკუთვნება. რა თქმა უნდა, იმ პერიოდში მითოლოგიამ დიდი როლი შეასრულა ადამიანების ცხოვრებასა და მათ ცნობიერებაზე, მაგრამ მაშინაც კი, როდესაც მეცნიერებამ მთლიანად შეცვალა აზროვნების ყველა არქაული ფორმა, მითები განაგრძობენ გავლენას ადამიანთა ცნობიერებაზე, უბიძგებენ მათ, შექმნან დიდი ხელოვნების ნიმუშები. ამის შესანიშნავი მაგალითია ცნობილი ცხრა დრაკონის კედელი, რომელიც აშენდა პეკინში მე-18 საუკუნეში [2.56]. რაც შეეხება ჩინური სახვითი ხელოვნების სფეროს, მითოლოგიამ აქ ასევე დიდი გვალენა იქონია. თქმულებებიდან აღებული სიუჟეტები/სცენები ძირითადად სამარხების კედლებს ამშვენებდა და ბარელიეფებსა და კედლის მხატვრობაში ხშირად იყო გამოყენებული. აღსანიშნავია ის ფაქტიც, რომ ეს სიუჟეტები არ იყო მიძღვნილი იმპერატორის ცხოვრებისადმი, არ ასახავდა საიქიო ცხოვრების სცენებს. პირიქით, კედლებს ამშვენებდა ცოცხალი სამყაროს სურათები, მთავარ თემას კი ღვთაებებისა და წმინდა ცხოველების გამოსახულებები წარმოადგენდა, ასევე მითებიდან აღებული საგმირო საქმეები [3.15]. ამ ნიმუშების უმეტესობა თარიღდება ჰანის დინასტიის პერიოდით. დღეს

ჩინელი მხატვრები სულ უფრო ხშირად მიმართავენ მითოლოგიას შთაგონებისთვის. თანამედროვე ხელოვნებაში ყველაზე ცნობილი ნამუშევარი იყო ხუ ბეიჰონგ-ის ნახატი, რომელიც ეფუძნებოდა მითს იუე-ზე, რომელმაც საკუთარი სხეულის ნაწილები მსხვერპლად გაიღო, რათა წყალდიდობის შეჩერება შესძლებოდა.

როდესაც ვსაუბრობთ ჩინურ ლიტერატურაზე, შეუძლებელია, ვერ შევამჩნიოთ მითოლოგიის გავლენა მასზე. ძველ ჩინეთში ეპიკური დრამის არარსებობის გამო, მითოლოგია ნაკლებად არის ასახული ვერბალურ ხელოვნებაში. პოეტ ციუ იუანის ნაწარმოების გარდა, ძველი ჩინური მითოლოგიის გამოხატულება მხოლოდ ცალკეულ პატარა ლექსებში იყო ნაჩვენები, მაგალითად, როგორც არის ცაო ჭ-ს ლექსი „მდინარე ლუოს ფერიები“. შუა საუკუნეების დასაწყისში ჩინეთში დაიწყო პროზის განვითარება, რომელიც ზღაპრების მსგავსი მოთხრობების სახით (ადამიანის სულებთან შეხვედრის შესახებ) არის გადმოცემული და ძირითადად დაოისტურ და ხალხურ თქმულებებს წარმოადგენს. ბიანგენის ზღაპარი, რომელიც განვითარდა VIII-X საუკუნეებში, ასახავს ძირითადად ბუდისტური შინაარსის ისტორიებს. ეს ისტორიები მოგვითხრობენ ბუდას და ბოდჰისატვას ცხოვრებაზე, ფილოსოფიურ და რელიგიურ გზაზე. მუსიკალური დრამა, რომელიც წარმოიშვა XII-XIII საუკუნეებში, მოიცავდა საინტერესო, თუმცა არა მრავალრიცხოვან ნაწარმოებებს მითოლოგიურ თემებზე (მაგალითად, რვა უკვდავის შესახებ) და ასახავდა როგორც დაოისტურ, ისე ბუდისტურ პერსონაჟებს.

ზეპირსიტყვიერი ზღაპრების საფუძველზე შექმნილი ნიგნების ეპოსებში ზოგიერთ შემთხვევაში ასევე გამოყენებული იყო მითოლოგიური თემები და გამოსახულებები (ვუ ჩენგ-ენის „მოგზაურობა დასავლეთში“, სუი ჭუნგ ლინის „სულების წოდებაზე ამაღლება“, ჭოუ იუ „თხზულება სამყაროს დაარსებაზე“) [4.57]. ყველა ეს ნაწარმოები XVI საუკუნით თარიღდება. ყველა

ამ გვიანდელ ეპოსში შესამჩნევია ხალხური სინკრეტული მითოლოგიის გავლენა. თანამედროვე ჩინურ ლიტერატურაში მითოლოგიური სიუჟეტების წარმატებული გამოყენების მაგალითად შეიძლება მივიჩნიოთ ლუ სინის „ძველი ისტორიები ახალ გადმოცემაში“, რაც ჩინური ლიტერატურის ნამდვილ შედეგს წარმოადგენს. მათში ავტორმა, ნანილობრივ სატირული და პოლემიკური მიზნებისთვის, მოგვითხრო მშვილდოსან გმირზე და მის მეუღლე ჩანგიზე. სწორედ ეს მითი უდევს საფუძვლად ჩინურ ტრადიციულ მთვარის ფესტივალის დღესწაულს.

მითოლოგია ოდითგანვე ჩინური კულტურის განუყოფელ ნაწილს, მის შთაგონების წყაროს წარმოადგენდა. მან დიდი გავლენა იქონია ძველი ჩინელი ხალხის ცნობიერებაზე და საპატიო ადგილი დაიკავა ისეთ სფეროებში, როგორიცაა: ჩინური ფილოსოფია (განსაკუთრებით დაოიზმი), ლიტერატურა, ფერწერა, მოქანდაკეობა, რელიგია. სწორედ მითოლოგიამ დაუდო საფუძველი მრავალ კულტურულ ტრადიციასა თუ დღესასწაულს, იგი საუკუნეების მანძილზე არ კარგავდა თავის აქტუალობას. სწორედ ამის შედეგია ის, რომ დღესაც თანამედროვე მწერლები და მოქანდაკეები, მხატვრები და არქიტექტორები თავიანთ შთაგონების წყაროდ მითოლოგიას მიიჩნევენ.

ლიტერატურა – REFERENCES:

1. Lihui Yang, Deming An, Jessica Anderson Turnen – „Handbook of Chinese Mythology“, 2007 US.
2. Yanxing Cai „Chinese Architecture“, Cambridge University Press, 2011.
3. Jane Shuter „Ancient Chinese Art“, Heinemann/Raintree, republished in 2019.
4. Pu Songling, John Minford „Strange Tales from a Chinese Studio, UK, 2006.

SOPIO GUGUNAVA

Ivane Javakhishvili Tbilisi State University

INFLUENCE OF MYTHOLOGY ON CHINESE CULTURE

Summary

Chinese mythology combines myths and legends of ancient China. It is a collection of history, folklore, and religious beliefs that have reached us in oral and written forms. Ancient Chinese books and Confucian manuals tell stories about people, kings and nobles, soldiers and peasants (there are also many about dragons and otherworldly spirits), but not about gods, which somewhat distinguishes Chinese mythology from western one. Mythology has always been an integral part of Chinese culture, a source of its inspiration. It had a huge influence on the consciousness of ancient Chinese people and held an honorable place, in fields such as: Chinese philosophy (especially Daoism), literature, painting, sculpture, religion.

Chinese philosophical directions gain their origins from mythology and as their base it determined the popularity of certain philosophical schools among the population. Various mythical animals became the muses of artistic images that inspired the creators of masterpieces. One of the most important figures in Chinese legends are: the dragon, the phoenix, the white tiger and the turtle, which represent glory and power. Stories/scenes taken from legends mostly have decorated the walls of tombs and were often used in wall paintings. It worth noting that these stories were not dedicated to life after death. The other way around, the walls were decorated with pictures of the living world, and the main themes were images of deities and sacred animals, as well as heroic deeds. Mythology has not lost its relevance for centuries and it has laid the foundation for many cultural traditions. Even today, modern writers and sculptors, painters and architects look to mythology as their source of inspiration.